

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Назарій Миколайович ТАТАРИН,

*кандидат юридичних наук, виконуючий обов'язки завідувача відділення технічного захисту інформації з обмеженим доступом відділу режимно-секретного та документального забезпечення Львівського державного університету внутрішніх справ
<http://orcid.org/0000-0002-3888-2104>*

Упорядкованість і ефективність правоохоронної діяльності забезпечується належною організацією такої діяльності взагалі й за окремими напрямками. Оскільки одним із напрямів правоохоронної діяльності є виявлення та досудове розслідування кримінальних правопорушень, одним із способів його впорядкування й оптимізації є організація розслідування кримінальних правопорушень – злочинів і кримінальних проступків. У зв'язку з цим убачається актуальним визначення сутності організації розслідування кримінальних правопорушень.

Організація досудового розслідування кримінальних правопорушень є криміналістичною категорією, яка характеризує один із аспектів слідчої діяльності. При цьому доводиться констатувати, що серед науковців не сформувався єдиного підходу до її визначення. Зокрема, О.В. Москаленко, наголошуючи на існуванні в теорії криміналістичної науки різних точок зору щодо визначення поняття організація розслідування, наводить основні з них (розбівка моя. – Н.М.):

«– це раціональний вибір, упорядкування і застосування сили, знаряддя і засобів, якими володіє слідчий, створення і використання оптимальних умов для досягнення цілей судочинства (О.М. Ларін);

– це процес розподілу повноважень осіб, які залучені до розслідування щодо збирання, оцінки та використання доказів у часі, просторі, і за колом осіб, з метою найбільш ефективного і доцільного застосування в конкретній слідчій ситуації прийомів і методів розслідування, раціонального використання сил і засобів (С.І. Цветков);

– це упорядкування і регулювання дій суб'єктів розслідування і органів та осіб, які з ними взаємодіють для ефективного попередження, виявлення та розкриття злочинів (С.А. Кучерук);

– комплекс необхідних заходів на різних етапах розслідування, що забезпечують діяльність органів з розкриття, розслідування і профілактики злочинів (В.Ю. Шепітько);

– це його планування, вибір слідчих дій і оперативно-розшукових заходів, їх поєднання, специфіка вирішення розумових задач, економія процесуальних засобів (В.О. Коновалова);

– структура слідчого апарату, підслідність, нагляд за слідством, права й обов'язки слідчих та інших осіб, які приймають участь у розслідуванні, мате-

ріальне забезпечення роботи слідчих, організація їх праці (Л.О. Соя-Сірко)» [1, с. 132–133].

При цьому, як показує аналіз фахової літератури, в криміналістиці найбільш уживаним і розповсюдженим є підхід, згідно з яким організація розслідування є «комплексом необхідних заходів» [2, с. 154]. Приміром, в енциклопедичному словнику з криміналістики наголошують, що такий комплекс заходів уживається на кожному з етапів досудового розслідування кримінальних правопорушень і переслідує забезпечувальну функцію діяльності органів, уповноважених розкривати, розслідувати та попереджати злочини та кримінальні проступки. Більше того, в словнику наводяться складові організації розслідування та підкреслюється, що вона «ґрунтується на положеннях наукової організації праці» та «поширюється на режим і умови роботи слідчого, удосконалення нормування праці, устаткування робочого місця, оргтехніки, секретарського обслуговування» [2, с. 154].

О.В. Москаленко також пропонує схилитися до думки, що «організація розслідування злочинів – це науково обґрунтований комплекс необхідних заходів на різних етапах розслідування, що забезпечують діяльність органів досудового розслідування з розкриття, розслідування і профілактики злочинів» [1, с. 136].

Крім того, заслуговують уваги висновки, сформувані О.В. Олішевським за результатами проведеного аналізу наукових підходів щодо визначення поняття організації розслідування в криміналістичній науці. Зокрема, на його думку, існуючі визначення досліджуваної категорії «можна згрупувати у два концептуальних підходи: організація розслідування злочинів – це забезпечення розслідування (Р.С. Белкін, А.Ф. Волобуєв, О.М. Ларін, І.П. Можасва, В.В. Степанов, В.Ю. Шепітько, М.П. Яблоков); організація розслідування злочинів – це створення структури розслідування (Д.О. Влезько, С.І. Гріцаєв, В.Д. Зеленський)» [3, с. 76]. При цьому сам учений пропонує під організацією розслідування злочинів розуміти «допоміжну до розслідування діяльність, що здійснюється шляхом упорядкування елементів розслідування та створення сприятливих для нього умов» [3, с. 77]. З приводу зазначеного наведемо, що таке трактування поєднує в собі вказівку на функцію, яку виконує організація розслідування, та способи її реалізації.

Не менш цікавими й такими, що заслуговують уваги, є позиції наступних науковців:

– Г.А. Хань, відповідно до якої організацію розслідування злочинів слід, насамперед, розуміти як «динамічну складову системи, спрямовану на виконання функцій координації і субординації» [4, с. 98]. Науковець трактує вказану категорію шляхом виокремлення таких важливих ознак цієї діяльності як її динамічний характер, зв'язок із слідчою діяльністю як системою, спрямованістю;

– І.В. Кубарева, який пропонує під організацією розслідування кримінальних правопорушень розуміти «ситуаційно обумовлену діяльність слідчого, що полягає в системній реалізації специфічних організаційних функцій та забезпечує таке впорядкування конкретного акту розслідування, за якого цілі досудового слідства досягаються найбільш оптимально» [5, с. 8]. Вчений таким чином підкреслює системний характер, упорядкованість, специфічність і цілеспрямованість діяльності з організації розслідування.

Здійснений аналіз наукових поглядів до визначення поняття організації розслідування кримінальних правопорушень показує, що вони залежать від обраних за основу підходів до розуміння категорії «організація», а також способу та обсягу викладу ознак, що відображають змістовне наповнення та призначення досліджуваного поняття.

Отже, підсумовуючи вищенаведене, можна дійти висновку, що організація розслідування кримінальних правопорушень за своєю суттю є діяльністю уповноважених суб'єктів, спрямована на створення сприятливої обстановки для оптимізації досудового розслідування на кожному з його етапів і забезпечення досягнення завдань кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Москаленко О.В. Щодо організації розслідування злочинів та її складових елементів. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. «ПРАВО»*. 2017. Вип. 27. С. 131–136. <http://doi.org/10.5281/zenodo.1171447>.
2. Шепітько В.Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / за ред. акад. НАН України В.Я. Тація. Харків: Право, 2001. 560 с.
3. Олішевський О.В. Поняття організації розслідування злочинів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 4 (47). С. 75–79.
4. Хань Г.А. Теоретичні засади планування та організації розслідування злочинів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Донецьк, 2007. 221 с.
5. Кубарев І.В. Проблеми організації розслідування вбивств, що вчиняються групою осіб в умовах неочевидності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Харків, 2007. 18 с.